

POSOUZENÍ VYBRANÝCH OTÁZEK V SOUVISLOSTI S PŘÍPRAVOU NÁVRHU ZÁKONA O SOCIÁLNÍM PODNIKU

Přísně důvěrné

OBJEDNATEL

Ministerstvo práce a sociálních věcí

se sídlem Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

ZPRACOVATEL

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o., advokátní kancelář

se sídlem Hvězdova 1716/2b, 140 00 Praha 4

DATUM ZPRACOVÁNÍ

20. září 2022

CÍSAŘ
ČEŠKA
SMUTNÝ

OBSAH

– 01 ÚVOD	3
– 02 KE KVANTIFIKACI DOPADŮ ZÁKONA O SOCIÁLNÍM PODNIKU	4
– 03 K PRÁVNÍM FORMÁM SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ	11
3.1. Úvod	11
<i>Sociální podnik a podnikání</i>	11
<i>Sociální podnik jako zaměstnavatel</i>	12
<i>Nezávislost sociálního podniku na zřizovateli</i>	12
3.2. Posouzení	13
3.3. Fyzická osoba podnikající v zemědělství	14
– 04 K ZAKLÁDÁNÍ SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ PRÁVNICKÝMI OSOBAMI VEŘEJNÉHO PRÁVA	15
4.1. Úvod	15
4.2. Posouzení	16
– 05 K MOŽNOSTEM MOTIVACE OSOB K ZAKLÁDÁNÍ SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ	17
5.1. Přehled aktuální úpravy motivace zaměstnávání znevýhodněných osob	18
5.2. Přehled zvýhodnění v minulých návrzích zákona o sociálním podnikání	19
<i>Návrh zákona o sociálním podniku z roku 2019</i>	19
<i>Návrh zákona o integračním sociálním podniku a o změně souvisejících zákonů z roku 2021</i>	19
5.3. Zahraniční úprava	20
<i>Právní úprava Slovenské republiky</i>	20
<i>Právní úprava Polské republiky</i>	21
<i>Právní úprava Spolkové republiky Německo</i>	21
<i>Právní úprava Rakouské republiky</i>	21
<i>Právní úprava Srbské republiky</i>	22
5.4. Shrnutí možných prostředků motivace	22

— 01 Úvod

Ministerstvo práce a sociálních věcí¹ vyhlásilo výběrové řízení na veřejnou zakázku malého rozsahu s názvem „Zpracování vybraných částí hodnocení dopadů pro přípravu Zákona o sociálním podniku“ (dále jen „Výběrové řízení“), v rámci kterého společnost CÍSAŘ, ČESKA, SMUTNÝ s.r.o., advokátní kancelář² předložila nejvýhodnější nabídku.

Předmětem smlouvy uzavřené na základě Výběrového řízení je zpracování dílčích analýz a vyhodnocení, které budou ze strany MPSV následně použity pro zpracování hodnocení dopadů regulace dle Obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) k připravovanému návrhu Zákona o sociálním podniku (dále jen „Zákon“).

Ze společného jednání mezi MPSV a Zpracovatelem konaném dne 10. srpna 2022 vyvstala nutnost zodpovězení vybraných otázek pro následné hodnocení dopadů regulace, zejm. k následujícím bodům:

A. K možným pozitivním dopadům Zákona

Zejména ve vztahu k integračnímu (prostupnému) a stabilizačnímu sociálnímu podniku. Konkrétněji kolika z vydefinovaných osob (zdravotně či sociálně znevýhodněných, včetně osob pracujících tzv. „mimo systém“) by zaměstnání (resp. uplatnění)³ v sociálním podniku mohlo přispět k jejich sociální integraci. Stran stabilizačního sociálního podniku jde o přehled osob s určitým postižením, které by mohly najít uplatnění v sociálním podniku.

B. K právním formám sociálních podniků

Zejména ve vztahu k porovnání variant:

- a) Sociálním podnikem může být pouze právnická osoba;
- b) Sociálním podnikem může být právnická i fyzická osoba;
- c) Sociálním podnikem může být právnická osoba a osoba samostatně výdělečně činná v zemědělství.

C. K možnosti zakládání sociálních podniků právnickými osobami veřejného práva

Zejména ve vztahu k porovnání variant:

- a) Zakladatelem sociálního podniku může být také stát nebo územně samosprávný celek;
- b) Zakladatelem sociálního podniku nemůže být také stát nebo územně samosprávný celek.

D. K možností motivace osob k zakládání sociálních podniků

Zejména ve vztahu k představení možností pozitivní motivace osob k zakládání sociálních podniků, resp. podpory sociálních podniků prostřednictvím opatření například v daňové oblasti nebo v oblasti sociálního pojištění. Rovněž by měla být zohledněna zahraniční úprava a národní úprava v oblasti zadávání veřejných zakázek.

K uvedeným bodům předkládá Zpracovatel toto posouzení:

¹ IČO: 005 51 023, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, 128 01 Praha 2 (dále jen „MPSV“ nebo „Objednatel“).

² IČO: 481 18 753, se sídlem Hvězdova 1716/2b, Nusle, 140 00 Praha 4 (dále jen „Zpracovatel“).

³ Cílem úpravy nemá být pracovní působení jako takové, ale další aspekty k začlenění těchto osob do společnosti.

— 02 KE KVANTIFIKACI DOPADŮ ZÁKONA O SOCIÁLNÍM PODNIKU

1) Pro integrační (prostupný) sociální podnik – identifikace počtu osob (zejm. zdravotně či sociálně znevýhodněných, včetně osob pracujících tzv. „mimo systém“), u kterých může mít zaměstnání v sociálním podniku pozitivní dopad na jejich sociální integraci

Dle navrhované změny zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti budou řešeny následující cílové skupiny:

- Osobou se specifickými potřebami, která se zařazuje do druhého stupně profilace osob na trhu práce, je zejména fyzická osoba, která je
 - osobou pečující o dítě mladší než 10 let,
 - osobou osobně pečující o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost), pokud s touto osobou trvale žije a společně uhrazují náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li o osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou,
 - bez vzdělání nebo se základním vzděláním,
 - osobou nad 55 let věku včetně,
 - osobou do dvou let po ukončení soustavné přípravy na budoucí povolání [§ 5 písm. d)],
 - vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců,
 - osobou do 25 let věku včetně, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 3 měsíce, nebo
 - osobou, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana.
- Osobou se specifickými potřebami, která se zařazuje do třetího stupně profilace osob na trhu práce, je zejména fyzická osoba, která
 - je osobou se zdravotním postižením podle § 67,
 - je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 24 měsíců,
 - byla v posledních 24 měsících vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání v součtu alespoň 12 měsíců a která současně
 - i. pečuje o dítě mladší než 10 let,
 - ii. osobně pečuje o fyzickou osobu, která se podle zvláštního právního předpisu považuje za osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), ve stupni III (těžká závislost) nebo ve stupni IV (úplná závislost), pokud s touto osobou trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby; tyto podmínky se nevyžadují, jde-li o osobu, která se pro účely důchodového pojištění považuje za osobu blízkou,
 - iii. je ve věku nad 55 let včetně,
 - iv. je ve věku do 25 let včetně,
 - v. je bez vzdělání nebo se základním vzděláním, nebo
 - vi. je osobou, proti které je veden výkon rozhodnutí nebo exekuce podle jiného právního předpisu,
 - déle než 3 měsíce pobírá příspěvek na živobytí podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, nebo
 - potřebuje zvláštní pomoc, kterou se rozumí osoba, která se ocitla v mimořádně obtížných poměrech nebo která v nich žije a které byla z tohoto důvodu v posledních 12 měsících poskytnuta služba sociální prevence podle zákona o sociálních službách, dále osoba bez

přístřeší a osoba po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo po propuštění z výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence.

Za výše uvedené skupiny lze z veřejných zdrojů získat následující údaje:

Kategorie osob	Proxy ukazatel (z veřejně dostupných statistik)	Počet
Druhý stupeň profilace		
Osoba pečující o dítě mladší než 10 let; osoba pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III a IV...	Počet uchazečů o zaměstnání (dále jen „UoZ“) pečujících o dítě do 15 let (31.12.2020) ⁴	45 800
	Počet osob poskytujících péči o (2011) ⁵ :	
	<i>dítě mladší 15 let v domácnosti</i>	1 863 900
	<i>jiné dítě mladší 15 let</i>	143 600
	<i>nemocnou/postiženou/starší osobu</i>	291 000
	<i>kombinace péče o dítě mladší 15 let v domácnosti a jiné dítě mladší 15 let</i>	86 000
	<i>kombinace péče o dítě mladší 15 let v domácnosti a nemocnou/postiženou/starší osobu</i>	59 300
	<i>kombinace péče o jiné dítě mladší 15 let a nemocnou/postiženou/starší osobu</i>	23 200
	<i>kombinace všech tří péčí</i>	9 600
	Domácnosti podle druhu domácnosti, 2021 ⁶ :	1 511 504
	<i>1 dospělý se závislými dětmi</i>	198 984
	<i>Dvojice dospělých + 1 závislé dítě</i>	498 119
	<i>Dvojice dospělých + 2 závislé děti</i>	536 580
	<i>Dvojice dospělých + 3+ závislé děti</i>	120 590
	<i>Ostatní domác. se záv. dětmi</i>	157 231
Živě narození <u>za rok</u> , průměr za 10 let (2012-2021) ⁷	111 128 (do 10 let 1 111 280)	
Bez vzdělání nebo se základním vzděláním	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 bez vzdělání ⁸	9 885
	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 se základním vzděláním*	68 091

⁴ MPSV (2021). Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020

⁵ ČSÚ, Vývoj ekonomické aktivity obyvatelstva - 1. čtvrtletí 2011. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/vyvoj-ekonomicke-aktivity-obyvatelstva-1-ctvrtleti-2011-3e7vfw3xb>

⁶ ČSÚ, Příjmy a životní podmínky domácností – 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-r4hlpwcox>

⁷ ČSÚ, Pohyb obyvatel – vybrané území. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEM05&z=T&f=TABULKA&skupId=546&katalog=30845&pvo=DEM05&str=v94#w=>

⁸ ČSÚ, Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce - podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti (stav k 31. 12.). Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&pvo=ZAM10&str=v172&c=v3~3_RP2021&v=v166_null_null_null

	UoZ podle dosaženého vzdělání k 31.8.2022 Základní vzdělání (včetně neukončeného) ⁹	77 849
Osoba nad 55 let věku včetně	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 55–59 let*	37 427
	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 60–64 let*	27 081
	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 65 a více let*	3 268
	UoZ podle věku k 31.8.2022 55+ ¹⁰	66 992
Osoba do dvou let po ukončení soustavné přípravy na budoucí povolání	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 do 19 let*	10 405
	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 20–24 let*	19 727
	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 25–29 let*	21 378
	Evidování UoZ k 31.8.2022 (Absolventi škol a mladiství) ¹¹	10 420
Vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 5 měsíců	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 více než 6 měsíců*	130 156
Osoba do 25 let věku včetně, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 3 měsíce	UoZ v evidenci Úřadu práce k 31.12.2021 do 24 let včetně*	30 132
	UoZ podle věku k 31.8.2022 do 24 let včetně ¹²	28 465
Osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana	V roce 2021 požádalo v České republice o mezinárodní ochranu celkem 1 411 osob. Z celkového množství 1 642 rozhodnutí (statistika zahrnuje i dříve podané žádosti) byly azyl nebo doplňková ochrana udělena 311 osobám. ¹³	2 000
Třetí stupeň profilace		
Osoba se zdravotním postižením	Viz níže	
Osoba vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání nepřetržitě déle než 24 měsíců	UoZ podle délky nezaměstnanosti 24 měsíců a více k 31.8.2022 ¹⁴	44 960
Osoba v posledních 24 měsících vedená v evidenci uchazečů o zaměstnání v součtu alespoň 12 měsíců a která současně:		

⁹ Dostupné z: https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10?mesic=7&rok=2022&typZobrazeni=PODLE_DOSAZENEHO_VZDELANI

¹⁰ Dostupné z: https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10?mesic=1&rok=2022&typZobrazeni=PODLE_VEKU

¹¹ Dostupné z: <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace16?rok=2022>

¹² Dostupné z: https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10?mesic=1&rok=2022&typZobrazeni=PODLE_VEKU

¹³ Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/migracni-statistiky-4518gp>

¹⁴ Dostupné z: https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10?mesic=7&rok=2022&typZobrazeni=PODLE_DELKY_NEZAMESTNANOSTI

<i>pečuje o dítě mladší než 10 let</i>	Pouze data výše, data za počty UoZ v kombinacích více kategorií nejsou veřejně dostupná	
<i>pečuje o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III a IV...</i>		
<i>je ve věku nad 55 let včetně</i>		
<i>je ve věku do 25 let včetně</i>		
<i>je bez vzdělání nebo se základním vzděláním</i>		
<i>je osobou, proti které je veden výkon rozhodnutí nebo exekuce</i>	Počet povinných v exekuci (FO k 30.6.2022) ¹⁵	683 239
Osoba déle než 3 měsíce pobírající příspěvek na živobytí	Průměrný měsíční počet vyplacených příspěvků na živobytí ^{16, 17} (2021)	65 100
Osoba v mimořádně obtížných poměrech a které byla z tohoto důvodu v posledních 12 měsících poskytnuta služba sociální prevence, osoba bez přístřeší, osoba po ukončení výkonu trestu odnětí svobody nebo po propuštění z výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence	Osoby s min. 1 zápisem v RT (01/2015) ¹⁸	425 000
	Počet dospělých bez domova 2019 ¹⁹ :	21 230
	<i>z toho venku a v noclehárnách</i>	<i>11 608</i>
	<i>azylové domy** - dospělí</i>	<i>3 950</i>
	<i>obecní ubytovny – dospělí</i>	<i>1 258</i>
	<i>domy na půl cesty – dospělí</i>	<i>246</i>

Dále Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“) uvádí za nezaměstnané, neregistrované na úřadu práce odhadem **33 000**²⁰ osob.

Je níméně nesporné, že počty lidí potenciálně znevýhodněných na trhu práce, jež jsou uvedeny v tabulce výše, jsou pouze teoretická maxima. Bylo by zcela chybné předpokládat, že každý, kdo splňuje některou z charakteristik výše, je na trhu práce neuplatní. Toto platí samozřejmě v jiné míře pro různé kategorie znevýhodnění. Například u osob pečujících o dítě do věku 10 let je nepochybně podíl osob, které se na trhu práce neuplatní, nízký. Ostatně jedná se zpravidla o lidi v produktivním věku, z velké části se všemi

¹⁵ Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>

¹⁶ Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeni-2020>

¹⁷ Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/analyza-vyvoje-prijimu-a-vydaju-domacnosti-cr-v-roce-2021-a-predicke-na-dalsi-obdobi>

¹⁸ Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Pristup_k_zamestnani_u_osob_se_zaznamem_v_rejstriku_trestu.pdf/6db52bcc-1a0f-80d0-f069-fd814dfa7ba6

¹⁹ Dostupné z: SČÍTÁNÍ OSOB BEZ DOMOVA V ČESKÉ REPUBLICE 2019 (2019). VÚPSV. Praha

²⁰ Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&skupId=748&katalog=30853&pvo=ZAM08-B&u=v117_VUZEMI_97_19&str=v134&kodjaz=203

předpoklady k tomu, aby si bez větších problémů našli pracovní uplatnění na běžném trhu práce (např. rodinné zázemí, vzdělání).

Osoby spadající do této kategorie se tak se znevýhodněním na trhu práce setkávají mnohem častěji tehdy, spadají-li současně i do jiné kategorie znevýhodněných osob (např. osoby pečující o dítě mladší 10 let a současně s nízkým stupněm vzdělání, osoby pečující o dítě mladší 10 let a současně o další osobu se stupněm závislosti aj.). Tomu napovídají i data z měsíčních statistik Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky (dále jen „ÚPSVaR SR“), podle nichž každý uchazeč o zaměstnání, který je na trhu práce nějak znevýhodněný, je znevýhodněný v průměru v 1,96 ohledech (tj. na celkový počet 184 000 znevýhodněných uchazečů o zaměstnání připadá celkem 362 tisíc různých „znevýhodnění“).²¹

Naopak v jiných kategoriích znevýhodněných osob lze předpokládat, že poměr mezi těmi, kteří se nemohou na volném trhu práce uplatnit, a potenciálně znevýhodněnými (tj. celkovou populací splňující danou charakteristiku) je o poznání vyšší. Platí to zejména u kategorií osob starších 55 let, osob s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou, osob se zdravotním postižením, osob se zápisem v rejstříku trestů, osob bez domova či žijících v nevyhovujících podmínkách aj. Je tedy důvodné předpokládat, že mezi osobami splňujícími tyto klasifikace osob znevýhodněných na trhu práce bude o poznání vyšší podíl lidí, z jejichž řad budou vycházet potenciální zájemci o práci v sociálních podnicích. Významnou roli v celkové míře zapojení na trhu práce znevýhodněných osob do pracovního procesu v rámci struktur sociálního podnikání bude dále samozřejmě vždy hrát také aktuální makroekonomická situace, kondice trhu práce a zejména obecná míra nezaměstnanosti.

Obrázek 1: Struktura znevýhodněných UoZ v SR k 31.12.2020

	Typ znevýhodnenia								
	Celkový počet znevýhodněných UoZ za kraj	Absolvent školy	Starší ako 50 rokov	Dlhodobo nezamestnaní	Nížšie vzdelanie ako stredné odborné	12 kal. mesiacov nezamestnaný	Štátny príslušník tretej krajiny	Osamelý občan	ZŤP
Bratislavský	12051	774	4266	3623	1879	7833	0	169	377
Trnavský	11360	914	4260	2839	2945	7183	0	55	691
Trenčiansky	12886	927	5453	3798	2058	8004	1	183	979
Nitriansky	15826	1103	6714	4822	3954	10518	0	183	700
Žilinský	18841	1610	7314	6470	3364	12802	0	66	1172
Banskobystrický	31069	1388	11041	15561	13394	22357	0	301	1293
Prešovský	43466	2364	12897	22276	20931	32945	0	173	1919
Košický	38536	1850	12922	20276	17910	28711	1	228	1287
Spolu	184035	10930	64867	79665	66435	130353	2	1358	8418

Zdroj: Rozvoj sociálneho podnikania na Slovensku: Krehký rozvoj v kontexte pandémie COVID-19. Slovak Business Agency, Bratislava 2021

Pro odhad potenciálního počtu sociálních podniků v České republice se lze odrazit od stávající situace ve Slovenské republice. Dle dat ÚPSVaR SR činil mezi lety 2016 a 2020 průměrný počet uchazečů o zaměstnání ve Slovenské republice 206 862. K 31. srpnu 2021 bylo registrováno 217 147 uchazečů o práci. V České republice to bylo ke stejnému datu 267 889 osob a zatím poslední dostupný údaj z České republiky hovoří o 251 753 nezaměstnaných osobách ke dni 31. srpna 2022.

Přitom platí, že od roku 2018, kdy vešel v platnost zákon č. 112/2018 Z. z. o sociální ekonomice a sociálních podnicích, vzniklo na ve Slovenské republice 558 sociálních podniků. Naopak zrušeno bylo za stejné období 31 sociálních podniků. Nutno však dodat, že prezentovaný celkový počet vzniknuvších sociálních podniků (tj. 558) nemusí přesně odpovídat počtu reálně nově založených podniků. Část z tohoto

²¹ Slovensko využívá k definici osob znevýhodněných na trhu práce lehce odlišnou kategorizaci. Viz tabulka se strukturou znevýhodněných uchazečů o práci dále v textu.

celkového počtu totiž mohou představovat podniky, které byly založeny a fungovaly již před platností nového zákona a po nabytí jeho účinnosti došlo pouze k jejich dodatečné registraci, úpravě stanov či činnosti nebo jiným aktům tak, aby byly tyto podniky v souladu s novou legislativou upravující fungování sociálního podniku. Data, která by počty takových podniků ukazovala, však dostupná nejsou. Prezentovaný počet tak představuje spíše horní hranici odhadovaného počtu, přičemž reálný počet nově založených sociálních podniků bude s největší pravděpodobností o poznání nižší.

V České republice podobný zákon dosud nebyl přijat. Neexistuje tak ani žádný oficiální seznam v tuzemsku působících sociálních podniků, a nelze tak spolehlivě stanovit ani jejich počet. Podle expertních odhadů je v České republice v současné době **400 až 600** sociálních podniků. V Adresáři sociálních podniků je nyní **210** registrovaných podniků (počet unikátních IČ). V dosud posledním šetření MPSV z roku 2022 bylo osloveno 421 organizací podle seznamu připraveného ze strany MPSV. Kontaktované byly přitom tyto skupiny organizací:

1. organizace v Adresáři sociálních podniků MPSV,
2. žadatelé nebo příjemci dotací z evropských strukturálních fondů na podporu sociálních podniků,
3. organizace, které byly aktivně vyhledány pracovníci MPSV zodpovědnými za zpracování dotazníkového šetření.

Vzhledem k výše zmíněným expertním odhadům až (400 až 600 sociálních podniků) lze předpokládat, že v rámci šetření MPSV byla oslovena většina z nich. Údaje o počtech znevýhodněných zaměstnanců uvedlo v šetření MPSV 89 z celkem 421 oslovených organizací, tj. zhruba 21 %. V těchto 89 sociálních podnicích bylo dle odpovědí zaměstnáno celkem 1756 znevýhodněných zaměstnanců, kteří dohromady naplňovali celkem 1132 plných pracovních úvazků. Kdybychom tento vzorek extrapolovali na celou populaci sociálních podniků, znamenalo by to, že v jednom sociálním podniku pracuje v průměru 19,73 znevýhodněných zaměstnanců, kteří naplňují celkem zhruba 12,72 pracovních úvazků.

Pokud by se tak počet sociálních podniků s novou legislativní úpravou zvýšil o daný počet, lze předpokládat, že počet nově zaměstnaných znevýhodněných osob by se zvýšil o téměř dvacetinásobek tohoto počtu. Hypotetické počty na trhu práce znevýhodněných osob, který by mohly najít pracovní uplatnění v nově založených sociálních podnicích, uvádí v několika scénářích tabulka níže. Scénáře se liší v počtu nově založených sociálních podniků, jež jsou hlavním determinantem toho, kolik znevýhodněných bude mít šanci v jejich strukturách naléztí uplatnění, kolik plných pracovních úvazků tím vytvoří a samozřejmě také jaké dopady bude mít jejich činnost v oblasti daní, odvodů a dalších finančních i nefinančních socioekonomických benefitů.

Scénář	Nových sociálních podniků	Nově zaměstnaných znevýhodněných osob	Počet nových úvazků (FTE) ²²
scénář 1	100	1973	1272
scénář 2	150	2960	1908
scénář 3	200	3946	2544
scénář 4	300	5919	3816

2) Pro stabilizační sociální podnik – identifikace počtu osob (zejm. zdravotně znevýhodněných), které by mohly najít uplatnění v sociálním podniku

Data dostupná z Výběrového šetření osob se zdravotním postižením (dále jen „OZP“), realizovaného ČSÚ naposledy v roce 2018.

²² Ekvivalent plného pracovního úvazku.

Absolutní počet v tis.	celkem	pohlaví		z toho 20–64 let		
		muži	ženy	20–49 let	50–64 let	celkem
celkem	1 151,9	510,9	641,0	195,0	313,6	508,7
pracující	214,5	111,5	103,0	90,1	112,7	202,8
v tom:						
pracující (nemá žádný důchod)	75,1	40,7	34,4	36,6	37,0	73,6
pracující starobní důchodce	15,4	8,9	6,5	x	5,9	5,9
pracující invalidní důchodce	124,0	61,9	62,2	53,5	69,8	123,3
nepracující	937,4	399,4	538,0	104,9	201,0	305,9
v tom:						
nepracující starobní důchodce	673,4	265,3	408,0	x	51,1	51,1
nepracující invalidní důchodce	237,9	122,5	115,4	93,7	139,0	232,7
jiné*	26,1	11,5	14,6	11,2	10,8	22,1

Zdroj: ČSÚ (2018). VŠPO

V témže šetření uvedlo 11,3 % respondentů, že je jejich zdravotní problém neomezuje v oblasti života pojmenované „*najít si a udržet zaměstnání*“. Další 6,1 % respondentů uvedlo, že je v této oblasti omezuje, ale ne významně. Pokud bychom toto procento vztáhli na celkový počet OZP, za potenciál bychom mohli považovat cca 100 tisíc osob.

Tato hodnota velmi zhruba koresponduje s následujícím závěrem studie CVIV z roku 2016. Tato studie odhaduje, že „v ČR žije více jak milion OZP, z toho až 500 tisíc je těžce invalidních (z nich objektivně pracovat může okolo 10–20 %). Odhadujeme 70–90 tisíc zaměstnaných na volném trhu práce, 53 tisíc evidovaných nezaměstnaných uchazečů ÚP ČR, 35 tisíc zaměstnaných na tzv. „chráněném“ trhu práce. Zbývající jsou „nečitelní“ (mimo produktivní věk nebo ztratili motivaci, případně se angažují v šedé ekonomice, která je pro ně suverénně nejbezpečnějším doplňkem důchodu a dávek). Problémová je skupina „osob zdravotně znevýhodněných“ (odhad nejméně 20 tisíc osob, to jsou lidé bez invalidního důchodu, ale uznání jako znevýhodnění pro trh práce, ti jsou na práci závislí, i když mají často docela vážné postižení – jen nedosáhli na „důchodové body“). Nelze zapomenout ani na osoby, které z různých důvodů odmítají přiznání statutu invalidního důchodce, přestože mají všechny znaky postižení (brání se stigmatizaci).“²³

Údaje lze ověřit i porovnáním s Analýzou vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v roce 2020 (MPSV, 2021), která uvádí, že k 31. prosinci 2020 bylo v evidenci Úřadu práce České republiky (dále jen „ÚP ČR“) 38,6 tis. uchazečů o zaměstnání – osob se zdravotním postižením (OZP) (pro komparaci v červenci 2016 jich bylo 56 tisíc; dle prezentace ÚP ČR lze od roku 2016 pozorovat pozitivní vývoj a růst zaměstnanosti OZP²⁴).

Pro finální odhad dopadů pak lze využít následujících dat:

Ze Zpracovatelů zpřístupněné prezentace *Současný stav zaměstnávání OZP a další prognóza (Generální ředitelství Úřadu práce ČR, Odbor zaměstnanosti a nepojistných dávek, Praha 1. 9. 2022)* lze dovodit, že při počtu zaměstnanců – OZP na chráněném trhu práce 68 189 a celkových nákladech na chráněném trhu práce ve výši 9 151 299 605 Kč vychází náklad na 1 místo 134 205 Kč (jiná veřejně dostupná data k nákladům nebyla nalezena).

Tuto částku je pak možné srovnat s průměrnými ročními náklady na jednu celoročně nezaměstnanou osobu (v našem případě půjde o úspory), které se pohybují kolem 207 tis. Kč.²⁵

²³ CVIV Ostrava (2016). Osoby se zdravotním postižením na trhu práce v ČR. Dopad přijímaných opatření na zlepšení zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

²⁴ Prezentace poskytnutá MPSV – Současný stav zaměstnávání OZP a další prognóza, Praha 1. 9. 2022, Generální ředitelství Úřadu práce ČR, Odbor zaměstnanosti a nepojistných dávek

²⁵ VÚPSV (2016). Odhad nákladů veřejných rozpočtů vynakládaných na jednoho nezaměstnaného.

— 03 K PRÁVNÍM FORMÁM SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ

Otázka pod bodem B směřuje na posouzení přípustné právní formy sociálního podniku, tj. vyhodnocení, zda může být sociálním podnikem pouze právnická osoba (Varianta A), anebo jí může být právnická osoba i fyzická osoba (Varianta B). V rámci této otázky byla Objednatelem formulována také podotázka, a to, zda může být v případě sociálních podniků – fyzických osob – tato skupina zúžena toliko na osoby samostatně výdělečně činné v oblasti zemědělství²⁶.

3.1. Úvod

Dle obecně přijímaných zásad a principů se sociálním podnikem rozumí subjekt sociální ekonomiky, založený na hodnotách udržitelnosti, solidarity, důvěry, vzájemnosti, místního rozvoje, sociální soudržnosti a začleňování. Sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, který je formulován v jeho zakladacích dokumentech. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního.²⁷

Snaha o zákonné ukotvení sociálního podniku jakožto subjektu sociální ekonomiky nepočítá s možností vytvoření nových forem osob, např. ve smyslu vytváření dalších druhů právnické osoby vedle forem již existujících. Naopak počítá toliko s přiznáním (doplňkového) statusu sociálního podniku již existujícím formám osob (jedná se o zřejmou inspiraci čl. 2 odst. 1 pododst. 13 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021), tedy ať už osobám fyzickým (osobám samostatně výdělečně činným) nebo osobám právnickým.

Pro účely zodpovězení položeného dotazu je proto vhodné vzájemně poměřovat obecně přijímané charakteristické prvky, principy a indikátory sociálního podniku a povahu jednotlivých právnických osob či osob fyzických, včetně jejich vhodnosti pro výkon činnosti sociálního podniku a dosahování jeho cílů. Současně je z pohledu právního hodnocení důležité posoudit případné překážky dané právní formy pro schopnost naplňování cílů sociálního podnikání, jež mají být návrhem Zákona definovány.

Sociální podnik a podnikání

Úvodem lze říci, že sociální podnik má být jakýmsi mezikrokem mezi podnikáním sledujícím především ekonomické cíle a neziskovou činností, kde je funkce dosahování ekonomického prospěchu značně upozaděna na úkor prospěchu sociálního či environmentálního. V této souvislosti lze odkázat na definici sociálního podniku prezentovanou organizací TESSEA ČR, z.s.²⁸, podle které sociální podnik především podniká: „*Sociální podnikání jsou podnikatelské aktivity prospívající společnosti a životnímu prostředí. Sociální podnikání hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk je z větší části použitý pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnik je stejně důležité dosahování zisku jako zvýšení veřejného prospěchu.*“

Má-li být důležitým účelem sociálního podniku dosahování ekonomického prospěchu, je **základním požadavkem pro přípustnost konkrétní právní formy** osoby, které může být přiznán status sociálního podniku, **výkon podnikatelské činnosti (alespoň ve vedlejší činnosti)**.²⁹ V případě právnických osob je možné status sociálního podniku přiznat zejména právnickým osobám zakládaným podle zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOK“). Stejně tak je možné status sociálního podniku přiznat také subjektům, u nichž podnikání není hlavní

²⁶ Srov. např. definici dle Nařízení komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem.

²⁷ Srov. například <https://www.tessea.cz/cz/socialnipodnikani/definice-tessea>

²⁸ IČO: 044 82 948, se sídlem Václavské náměstí 831/21, Nové Město, 110 00 Praha 1.

²⁹ Podrobnější řešení otázky podnikání ve vedlejší činnosti, tedy např. v případech nadací, ústavů nebo obecně prospěšných společností, nepovažuje Zpracovatel pro účely bodu B za relevantní.

činností, tedy spolkům, nadacím, ústavům, evidovaným právníckým osobám církve a náboženské společnosti nebo obecně prospěšným společenstvem zřízeným podle již neúčinného zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.

Právo každého svobodně si zvolit způsob svého ekonomického zajištění je zakotveno v čl. 26 usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále jen „LZPS“). Podle čl. 26 odst. 1 LZPS má každý právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Podmínky pro výkon povolání nebo činností mohou být omezeny nebo blíže specifikovány zákonem.

Podnikatelem je v souladu s ust. § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), (se zřetelem k dané činnosti) osoba, která vykonává 1) na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost, 2) živnostenským³⁰ nebo obdobným způsobem, 3) se záměrem činit tak soustavně, 4) za účelem dosažení zisku. K účelu dosahování zisku lze s ohledem na specifika sociálního podnikání uvést, že pojmovým znakem zde není samotné dosažení zisku, ale toliko cíl, resp. snaha o jeho dosažení. Jinými slovy, to, že sociální podnik v konečném důsledku nedosáhne zisku neznamená, že se nejedná o podnikání.³¹ Dle ust. § 421 OZ pak platí, že se za podnikatele považuje rovněž osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Podle odst. 2 daného ustanovení taktéž platí vyvratitelná právní domněnka, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle jiného zákona.

Sociální podnik jako zaměstnavatel

Cílem legislativní činnosti Objednatele v oblasti sociálního podnikání je zakotvit sociální podnik v právním řádu České republiky rovněž jako typ zaměstnavatele³², který pro svou společenskou prospěšnost respektující zásady udržitelného a sociálního rozvoje vyžaduje příznání specifického statusu. Ten má přitom sociálním podnikům umožnit lépe vytvářet podmínky pro stabilní zaměstnávání znevýhodněných osob. Lze proto uzavřít, že **podmínkou pro výběr formy sociálního podniku bude rovněž jeho schopnost být zaměstnavatelem.**

Nezávislost sociálního podniku na zřizovateli

Dále je možné poukázat na jeden z neméně důležitých rozpoznávacích indikátorů sociálního podniku, kterým je nezávislost (autonomie) v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovateli.³³ Je proto žádoucí, aby v otázce posouzení přípustnosti jednotlivých možných forem sociálního podniku bylo hodnoceno také naplnění tohoto znaku.

Vedle výše uvedeného má být dalším ze znaků sociálního podniku **jednoznačná proklamace veřejně prospěšných cílů v jeho zakladatelských dokumentech.** Cíle podniku, včetně zásad environmentálně šetrného provozu, by rovněž měly být veřejně dostupné.

³⁰ Pro oblast působnosti zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ŽZ“), je pojem podnikatel používán pro označení osoby, která má živnostenské oprávnění (oprávnění k provozování živnosti). Živnost tak může provozovat fyzická osoba i právnická osoba, přičemž živností je 1) soustavná činnost provozovaná samostatně, 2) vlastním jménem, 3) na vlastní odpovědnost, 4) za účelem dosažení zisku, 5) za podmínek dle ŽZ. Subjektem oprávněným provozovat živnost (podnikat) mohou být i právnické osoby, jejichž hlavním předmětem činnosti není podnikatelská činnost, jde například o příspěvkové organizace, obecně prospěšné společnosti, spolky, charitativní organizace atp.

³¹ K tomu viz např. ZAPLETAL, Jiří. § 420 [Definice podnikatele]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 5.: „Není nezbytné, aby činnost podnikateli přinášela zisk. O podnikání např. nepůjde, nesleduje-li daný subjekt svou činností dosahování zisku, ale pouze plní zákonem mu svěřenou (veřejně prospěšnou) funkci či (v případě územních samosprávních celků) zabezpečování veřejných potřeb (viz např. I. ÚS 288/15, NS 23 Cdo 215/2015, 29 Cdo 815/2009).“

³² Zaměstnavatelem se dle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZP“), rozumí právnická osoba nebo fyzická osoba, pro kterou se fyzická osoba, tj. zaměstnanec, zavázal dle ust. § 7 ZP k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu.

³³ Dostupné z: https://www.tessea.cz/images/pdf/tabulka_principu_SP_2014.pdf

Lze tedy shrnout, že posouzení otázky, zda mohou být sociálním podnikem vedle osob právnických také osoby fyzické, bude záležet na schopnosti fyzické osoby naplnit zejména výše uvedené požadavky na fungování sociálního podniku, resp. jeho rozpoznávací indikátory a principy.

3.2. POSOUZENÍ

Uvedená varianta A, kdy sociálním podnikem bude pouze podnikající právnická osoba, znamená *de facto* vyloučení možnosti přiznání statusu sociálního podniku podnikajícím fyzickým osobám. Pro účely posouzení výhod či nevýhod takového vyloučení fyzických osob se jako vhodné jeví nejprve popsat stávající situaci na poli sociálního podnikání v České republice, kterého by se takové vyloučení fyzických osob nepochybně dotklo.

Dle dostupných šetření v oblasti sociálního podnikání tvoří v České republice právnické osoby největší část subjektů sociální ekonomiky. Dle dotazníkového šetření³⁴ zpracovaného pro Objednatele v roce 2019 činil podíl obchodních korporací ve zkoumaném vzorku 61 %, zatímco podíl osob fyzických (podnikajících na základě živnostenského oprávnění či podnikajících v zemědělství) činil pouhé 3 %. Dle dotazníkového šetření³⁵ zpracovaného P3 - People, Planet, Profit, o.p.s.³⁶ v roce 2015 činil podíl obchodních korporací (s.r.o. a družstev bez zahrnutí akciových společností) ve vzorku 53 %, zatímco podíl OSVČ 7 %.

	P3 - People, Planet, Profit, o.p.s. (2015)	MPSV (2019)
s.r.o.	48 %	53 %
družstvo	5 %	8 %
OSVČ	7 %	3 %

Vycházejíc z adresáře sociálních podniků vedeného Objednatelem je v České republice aktuálně registrovaných 367 sociálních podniků, přičemž poměr zastoupení jednotlivých forem v zásadě odpovídá závěrům výše zmíněných dotazníkových šetření.³⁷

Aplikací uvedených statistik na posuzovanou otázku je možné bez dalšího konstatovat, že případné vyloučení fyzických osob z možnosti získání statusu registrovaného sociálního podniku dopadne pouze na malou část subjektů sociální ekonomiky. Současně je však nezbytné zmínit, že ve vztahu k celkovému počtu sociálních podniků v České republice se stále jedná o nezanedbatelný počet. Pro absenci dalších statistických informací jej nicméně nelze hodnotit vedle absolutního počtu sociálních podniků, nebo na základě jiných neméně důležitých ukazatelů těchto podniků, jako je např. počet zaměstnanců nebo celkový pozitivní dopad v sociální či environmentální oblasti.

S odkazem na výše uvedené principy a indikátory sociálního podniku je možným argumentem proti přiznání statusu sociálního podniku fyzickým osobám také skutečnost, že v případě fyzických osob může být problematický požadavek na oddělení osobních zájmů dané osoby (např. s ohledem na ručení podnikající fyzické osoby celým svým majetkem) a zájmů společenských nebo ekologických. Problematickým se zde může rovněž jevit výrazné funkční propojení mezi danou osobou a podnikatelskou činností, které bude mít např. v případě jejího ukončení (např. z důvodu úmrtí podnikatele) závažné dopady na zaměstnáváné osoby. Naopak v případě právnických osob lze předpokládat vyšší stabilitu a lepší možnosti pokračování podnikatelské činnosti, resp. fungování sociálního podniku včetně zaměstnávání znevýhodněných osob.

Určitou paralelu ve vztahu k fyzickým osobám lze pak nalézt u osobních obchodních společností, u nichž lze odkázat na závěry formulované v dokumentu *Vymezení hranice mezi hospodářskou činností NNO a sociálními podniky*. V této souvislosti dokument konstatuje, že: „Čistě teoreticky v úvahu připadají také

³⁴ Pro MPSV zpracovaly: PhDr. Ing. Petra Francová a Mgr. Eva Fraňková, PhD Praha, 2019, dostupné z: https://ceske-socialni-podnikani.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2570/f239/Vyhodnoceni_dotaznikove_setreni_2019.pdf

³⁵ Vyhodnocení dotazníkového šetření sociálních podniků v ČR, dostupné z: https://www.p-p-cz/media/com_form2content/documents/c1/a22/f48/Socialni_podniky_setreni_2015.pdf

³⁶ IČO: 248 37 261, se sídlem Václavské nám. 831/21, Nové Město, 110 00 Praha 1.

³⁷ Adresář sociálních podniků, dostupný z: <https://ceske-socialni-podnikani.cz/adresar-socialnich-podniku>.

další formy dle uvedeného zákona, tedy veřejná obchodní společnost, komanditní společnost či akciová společnost. S ohledem na koncepci jejich fungování se však tyto formy k sociálnímu podnikání nedoporučují. Nevhodnost této formy dokazuje i nízký stav výskytu těchto forem mezi současnými sociálními podnikateli.”³⁸

Zásadním argumentem ve prospěch možnosti přiznání statusu sociálního podniku také podnikajícím fyzickým osobám však bude nepochybně skutečnost, že v České republice tato skupina dle oficiálních statistik Ministerstva průmyslu a obchodu zahrnuje až 2.106.539 osob.³⁹ Vyloučení tak významné skupiny podnikatelů z oblasti sociálního podnikání by tak mohlo významně omezit potenciál dalšího rozvoje sociálního podnikání v České republice.

Za určitou výhodu svědčící ve prospěch fyzických osob jakožto sociálních podniků je pak možné označit očekávanou vyšší angažovanost podnikatele a také vyšší tlak na dosahování stanovených neekonomických cílů sociálního podniku s ohledem na užší propojení podnikání s osobou podnikatele a jeho profesní ctí. Současně platí, že v případě fyzických osob nelze hovořit o (ne)závislosti na zřizovateli. Pro úplnost je na místě též doplnit, že podnikání fyzických osob je možné rovněž považovat za administrativně méně náročné, protože je také častou formou v případě začínajících podnikatelů. S dalším rozvojem daného podnikání pak lze předpokládat změnu formy podnikání a založení obchodní korporace, kterému by navrhovaný Zákon neměl bránit. Další zvyšování administrativní zátěže (s přihlédnutím k nezanedbatelné administrativní zátěži v rámci předpokládané registrace sociálního podniku) nepovažuje Zpracovatel za žádoucí.

Závěrem je možné shrnout, že pokud by došlo k přijetí právní úpravy sociálních podniků, kde by přiznání tohoto statusu fyzickým osobám nebylo umožněno, jednalo by se o silný demotivační prvek ve vztahu k dalšímu pokračování sociálně odpovědné a veřejně prospěšné práce těchto osob. V této souvislosti Zpracovatel neočekává, že by došlo k transformaci podnikajících fyzických osob, resp. k hromadnému zakládání např. obchodních společností, a to zejména s ohledem na další administrativní zátěž s tímto procesem spojenou. Zpracovatel má za to, že i v případě fyzických osob je naplnění veškerých definičních znaků sociálního podniku možné a nebrání mu žádné zákonné překážky. Vyloučení možnosti registrace fyzické osoby jako sociálního podniku proto Zpracovatel nedoporučuje.

3.3. FYZICKÁ OSOBA PODNIKAJÍCÍ V ZEMĚDĚLSTVÍ

V rámci shora řešené otázky byla ze strany Objednatele identifikována podvarianta, která by umožnila registraci a přiznání statusu sociálního podniku toliko právnickým osobám a osobám fyzickým podnikajícím v oblasti zemědělství. V této souvislosti lze hovořit o tzv. sociální farmě, tedy sociálním podniku, jímž může být toliko subjekt podnikající v oblasti zemědělství, případně v navazujících odvětvích v rámci zpracování produktů zemědělské prvovýroby.

Dle dostupných statistik evidence zemědělských podnikatelů podniká v České republice v oblasti zemědělství celkem 61.701 osob.⁴⁰ Podíl fyzických osob v této skupině podnikatelů činí až 82,2 %, přičemž jejich absolutní počet za posledních deset (10) let narostl téměř o 30 %. Podle závěrů dotazníkového šetření z roku 2019 pak mezi sociálními podniky (na úrovni provozoven) působí v oblasti zemědělství (viz skupina jiné) nezanedbatelný počet subjektů.⁴¹ Vycházejíc z uvedené statistiky a z významu skupiny podnikajících fyzických osob v oblasti zemědělství lze stejně jako v případě obecné skupiny podnikajících

³⁸ Zpracováno pro Agenturu pro sociální začleňování, Úřad vlády ČR společností P3 - People, Planet, Profit, o.p.s., Vymezení hranice mezi hospodářskou činností NNO a sociálními podniky, 2014.

³⁹ Srov. Ministerstvo průmyslu a obchodu, Roční přehled podnikatelů a živností. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/rocní-prehled-podnikatelu-a-zivnosti--222295/>

⁴⁰ Evidence zemědělských podnikatelů je vedena na základě ustanovení §2e až § 2ha zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, obecními úřady obcí s rozšířenou působností. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/farmer/EZP/statistiky/x2021.html>

⁴¹ Tabulka 1: Oblasti podnikání, dostupné z: https://ceske-socialni-podnikani.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2570/f239/Vyhodnoceni_dotaznikove_setreni_2019.pdf

fyzických osob konstatovat, že případné „zvýhodnění“ toliko právnických osob činných v oblasti zemědělství by nepochybně mělo negativní dopad na zaměstnávání již zaměstnaných znevýhodněných osob v zemědělské výrobě jako takové. Obdobně jako v případě fyzických osob podnikajících v jiných než zemědělských oborech je totiž možné předpokládat, že z jejich strany nebude možné očekávat dostatečnou motivaci pro zakládání obchodních korporací. Vyloučením této skupiny by současně došlo k nedůvodnému omezení očekávaného pozitivního vlivu a možného dopadu zákonné regulace sociálního podnikání.

Problematickým se v souvislosti s touto podvariantou jeví rovněž adekvátní vymezení zemědělské činnosti. Současně také platí, že pokud má být pozitivní dopad Zákona co největší, není vhodné přípustné oblasti podnikání omezovat, ale zaměření sociálních podniků a jejich vznik v jednotlivých oblastech činnosti ponechat volné soutěži na trhu.

Ve vztahu k možnosti vyloučení fyzických osob z možnosti přiznání statusu registrovaného sociálního podniku s výjimkou fyzických osob podnikajících v zemědělství pak lze odkázat na výše uvedené závěry ve vztahu k obecné skupině podnikajících fyzických osob. **S ohledem na tyto závěry Zpracovatel neidentifikoval důvody pro zvláštní vyčlenění fyzických osob podnikajících v zemědělství.**

— 04 K ZAKLÁDÁNÍ SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ PRÁVNICKÝMI OSOBAMI VEŘEJNÉHO PRÁVA

4.1. Úvod

Jak již bylo uvedeno výše, sociální podnik je subjekt sociálního podnikání, tj. právnická osoba založená dle soukromého práva nebo fyzická osoba, který splňuje principy sociálního podniku. S ohledem na principy a definiční znaky sociálního podniku panuje obecná shoda odborné veřejnosti na tom, že registrovaným sociálním podnikem nemůže být osoba veřejného práva. Zůstává však otázkou, zda osoby veřejného práva nemohou sociální podniky ani zakládat, anebo v nich uplatňovat rozhodující vliv.

V rámci legislativní činnosti Objednatele je zamýšleným účelem připravovaného Zákona registrování již existujících subjektů působících v oblasti sociální ekonomiky a přiznání jim určitého statusu (registrovaného sociálního podniku), jakož i motivace k vytváření podniků nových. Registrované sociální podniky by pak pomocí určité motivace mohly plnit nejen ekonomické, ale také veřejně prospěšné cíle v různých formách. Z hlediska nastavení zákonných pravidel registrace a motivace sociálních podniků je pak klíčové, aby se zakládání sociálních podniků zejména pro soukromoprávní subjekty stalo v rámci možností co nejatraktivnějším. Takto nastavený model bude v konečném důsledku rovněž přínosem pro veřejnoprávní korporace, resp. stát jako takový, a to z důvodu značné (zejm. finanční) úlevy ve vztahu k politice zaměstnanosti či sociální podpory.

V souvislosti s účastí veřejných subjektů na sociálním podnikání je nicméně ze strany některých stakeholderů prosazován názor, že sociální podniky mají být na veřejné správě zcela nezávislé. Jedním z důvodů by měla být skutečnost, že propojení sociálního podniku se subjektem veřejného práva, zejména municipalitami, bude takovým podnikům poskytovat konkurenční výhodu oproti sociálním podnikům založeným právnickými či fyzickými osobami soukromého práva, a to zejména ve vztahu k soutěži o veřejné zdroje. Takové zvýhodnění by pak mohlo omezit přirozený rozvoj sociálního podnikání.

Ve vztahu k zodpovězení výše položené otázky, tedy zda by sociální podniky mohly být zakládány rovněž subjekty veřejného práva, bude nezbytné vypořádání výše uvedeného názoru, jakož i hodnocení dalších skutečností souvisejících s naplněním definičních znaků a indikátorů sociálních podniků.

4.2. POSOUZENÍ

Varianta a), jak je výše uvedeno, představuje možnost, že by zakladatelem sociálního podniku mohl být také stát nebo územní samosprávný celek.⁴² V této souvislosti lze (již s ohledem na samotný počet základních a vyšších územně samosprávných celků) předpokládat, že v případě připuštění této varianty by většina sociálních podniků založených veřejným subjektem byla tvořena především municipalitami, a to v souvislosti s výkonem činností v samostatné působnosti.

Z vymezení samostatné působnosti kraje a obce v zákoně č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“), a v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“), lze dovodit, že základním zájmem obce či kraje není působení na trhu a dosahování zisku, ale uspokojování potřeb jeho občanů. Převažujícím účelem a cílem činnosti územně samosprávných celků je pak ochrana veřejného zájmu, resp. výkon veřejně prospěšných činností.⁴³ Příkladem takových činností jsou zejména aktivity obcí a krajů v oblasti sociálních služeb, zdravotnictví, vzdělávání či kultury.

Za účelem výkonu těchto činností dává právní úprava obcím a krajům možnost zřizování právnických osob soukromého práva (potažmo majetkově vstupovat do již existujících právnických osob). Dle ust. § 23 odst. 1 písm. c) zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, může územní samosprávný celek ve své pravomoci k plnění svých úkolů (zejména k hospodářskému využívání svého majetku a k zabezpečení veřejně prospěšných činností) zakládat obchodní společnosti, a to akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Zastupitelstvu obce je pak dle ust. § 84 odst. 2 písm. e) zákona o obcích vyhrazeno rozhodovat o založení nebo rušení právnických osob, schvalovat jejich zakladatelské listiny, společenské smlouvy, zakládací smlouvy a stanovy a rozhodovat o účasti v již založených právnických osobách.⁴⁴

Je tedy zřejmé, že municipalitám ze strany právních předpisů v zakládání právnických osob nic nebrání. S ohledem na účel a veřejně prospěšné cíle výkonu samostatné působnosti mohou být právě tyto právnické osoby vhodným prostředkem k jejich dosahování. Z tohoto pohledu, jakož i z hlediska zajištění co největšího pozitivního dopadu Zákona, se jeví jako logická možnost připustit také zakládání sociálních podniků rovněž státem či územně samosprávnými celky.

Nad rámec uvedeného lze předpokládat, že by stát či územně samosprávný celek mohl jít příkladem a zakládat určité *modelové* sociální podniky, resp. na sociální podniky přetvářet již existující právnické osoby. Tato praxe by se mohla týkat zejména oblastí tzv. technických či sociálních služeb, služeb dopravních podniků, nebo ve vztahu k obdobným činnostem v oblasti energetiky či odpadového hospodářství, kde již aktuálně řada municipalit specializované právnické osoby zřídila a kde sociální podniky zřízené osobami soukromého práva z povahy věci nemohou těmto právnickým osobám konkurovat (tj. nelze očekávat ani jejich zřizování).

Uvedené ve spojení s problematikou tzv. in-house zadávání neboli vertikální spolupráce ve smyslu ust. § 11 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZZVZ“), pak dle názoru Zpracovatele vyvrací výše uvedené tvrzení o nevhodnosti propojení (zakládání a majetkové účasti) obcí a sociálních podniků. V případě vhodného nastavení zákonné povinnosti veřejných zadavatelů k poptávání určité procentuální části plnění prostřednictvím tzv. vyhrazené veřejné zakázky s účastí registrovaných sociálních podniků (v současné době pro chráněný trh práce upravené ust. § 38 ZZVZ), mohou sociální podniky územních samosprávných celků naopak vytvořit prostor pro jiné oblasti působení podniků zakládaných soukromými osobami.

⁴² Pro účely posouzení této otázky je třeba uvést, že závěry ve vztahu k zakládání sociálních podniků je nezbytné vztáhnout i na majetkovou účast, nebo výkon rozhodného vlivu v právnických osobách ze strany veřejných subjektů.

⁴³ Srov. HEJČ, David. § 2 [Obec jako veřejnoprávní korporace]. In: POTĚŠIL, Lukáš, FUREK, Adam, HEJČ, David, CHMELÍK, Václav, RIGEL, Filip, ŠKOP, Jiří. Zákon o obcích. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 15, marg. č. 7.

⁴⁴ V případě krajů srov. ust. § 35 odst. 2 zákona o krajích.

V souvislosti s případným omezením majetkové účasti územních samosprávných celků v sociálních podnicích (např. *pokud je externím zřizovatelem sociálního podniku obec či skupina obcí, jejich celkový vlastnický podíl v podniku musí být menší než 50 %*) Zpracovatel pro takové omezení nedefinoval relevantní argumenty, neboť má za to, že pro zajištění absence externího vlivu subjektů veřejného práva by takové ustanovení Zákona muselo postihnout daleko širší okruh skutečností než pouhý majetkový podíl. Současně se Zpracovatel domnívá, že pokud má být důvodem takové regulace obava ze zvýhodňování těchto sociálních podniků, je toto riziko omezeno zásadami zadávání veřejných zakázek a zamýšleným nastavením limitů pro vyhrazené veřejné zakázky.

Nad rámec uvedeného je možné doplnit, že v případě zakládání sociálních podniků ze strany obcí lze předpokládat rovněž vysokou motivaci pro udržení stability podniků, zachování veřejně prospěšného cíle, existenci demokratických principů řízení a v neposlední řadě také dostatečnou provázanost na místní komunitu a aktéry.

Ve vztahu k zakládání sociálních podniků přímo státem lze uvést, že má-li být pozitivním dopadem zakládání sociálních podniků snižování finanční zátěže státu v souvislosti se začleňováním vyloučených či znevýhodněných osob do společnosti či na volný trh práce, jeví se vytváření sociálních podniků státem jako nadbytečné. Současně je možné s odkazem na demokratické principy řízení státu tvrdit, že podnikání, včetně sociálního, by mělo být přenecháno soukromému vlastnictví a tržní ekonomice, přičemž stát by měl podnikatelskou činnost vykonávat pouze tam, kde se jedná o plnění základních a strategických potřeb jeho fungování (energetika, doprava atd.).

Pokud by tedy v této souvislosti zákonodárce měl úmysl stát z účasti na sociálním podnikání zcela vyloučit, bylo by nezbytné vyřešit přinejmenším otázku možného zakládání sociálních podniků ze strany akciových společností s majetkovou účastí státu (viz např. společnosti ČEZ, a.s. nebo České dráhy, a.s.). I v této souvislosti je však možné uvést, že pro takové omezení možnosti zakládání sociálních podniků ze strany akciových společností vlastněných státem (jakkoliv není pravděpodobné) Zpracovatel nespátřuje relevantní argumenty, které by převážily nad pozitivními dopady vzniku dalších sociálních podniků. V případě umožnění zakládání sociálních podniků státem lze navíc předpokládat, že taková možnost by byla v praxi využívána spíše výjimečně. Zákonné vyloučení možnosti státu zakládat sociální podniky se proto jeví jako nepotřebné.

Závěrem lze shrnout, že pro případné vyloučení možnosti zakládání sociálních podniků ze strany osob veřejného práva by bylo nezbytné nastavit kritéria nejenom ve vztahu k zakládání právnických osob, jež mají být sociálním podnikem, ale také k majetkové účasti či uplatňování vlivu ze strany těchto osob. Ve vztahu k porovnání jednotlivých variant řešení možné právní úpravy pak Zpracovatel uvádí, že pro vyloučení osob veřejného práva z možnosti zakládat sociální podniky neidentifikoval dostatečné důvody. V případě zakládání sociálních podniků ze strany obcí naopak dle názoru Zpracovatele významně převládají důvody pro umožnění jejich účasti na sociálním podnikání. S ohledem na snahu o co největší pozitivní dopad Zákona a snahu o podporu vzniku co největšího počtu sociálních podniků proto Zpracovatel nedoporučuje výše popsané omezení, a naopak doporučuje zaměřit podmínky registrace sociálních podniků na hodnocení skutečného naplňování jejich principů a poslání.

— 05 K MOŽNOSTEM MOTIVACE OSOB K ZAKLÁDÁNÍ SOCIÁLNÍCH PODNIKŮ

Motivace osob k zakládání sociálních podniků představuje klíčovou část Zákona. Jeho textace proto musí být koncipována takovým způsobem, aby motivovala různé subjekty zakládat, resp. registrovat, sociální podniky a skrze ně provozovat sociální podnikání. V rámci přípravy návrhu Zákona je vhodné zajistit, aby

nedocházelo k překryvu s již existujícími formami podpory zaměstnávání znevýhodněných osob, jenž by snižoval motivaci k zakládání sociálních podniků.

Za účelem identifikace nejvhodnějších forem podpory a motivačních prostředků pro zakládání a dlouhodobé fungování sociálních podniků Zpracovatel v této části dokumentu předkládá, vedle stručného shrnutí již existujících forem podpory, stručné shrnutí poznatků ze zahraniční právní úpravy vybraných evropských zemí.

5.1. PŘEHLED AKTUÁLNÍ ÚPRAVY MOTIVACE ZAMĚSTNÁVÁNÍ ZNEVÝHODNĚNÝCH OSOB

Evropská unie vyhláší Operační program zaměstnanost plus 2021-2027. V rámci tohoto programu jsou využívány prostředky Evropského sociálního fondu plus v oblasti zaměstnanosti a sociálního začleňování v programovém období 2021 až 2027.⁴⁵ Pro porovnání, v rámci Operačního programu zaměstnanost bylo v minulém období, tj. 2014–2020, alokováno 315 mil. Kč a žádosti o podporu dosahovaly částky 1,5 mld. Kč.⁴⁶

Z hlediska **národní úpravy** podpory zaměstnanosti lze za klíčový označit zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o zaměstnanosti**“), zejm. jeho ust. § 67 a násl.

Zákon o zaměstnanosti upravuje:

- Úhrady nákladů zaměstnavateli za přípravu k práci osob se zdravotním postižením (§ 73):
 - V rámci tohoto institutu **může** Úřad práce uhradit náklady na přípravu k práci těchto osob. O tomto je pak uzavřena písemná dohoda mezi Úřadem práce a zaměstnavatelem.
 - V zákoně není uvedena výše, v jaké je úhrada prováděna.
- Příspěvek na zřízení pracovního místa pro osobu se zdravotním postižením (§ 75):
 - Takovéto pracovní místo musí být danou osobou obsazeno po dobu tří (3) let.
 - Příspěvek může činit max. osminásobek, resp. dvanáctinásobek, průměrné mzdy v národním hospodářství.
 - Pokud zaměstnavatel zřídí na základě jedné dohody s Úřadem práce deset (10) a více takovýchto pracovních míst, může příspěvek na zřízení jednoho pracovního místa činit max. desetinásobek, resp. čtrnáctinásobek, průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství.
- Příspěvek na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáváním osoby se zdravotním postižením (§ 76):
 - Příspěvek opět záleží na uzavření dohody mezi Úřadem práce a zaměstnavatelem.
 - Roční výše příspěvku může činit nejvýše 48 tis. Kč na jednu osobu se zdravotním postižením.
- Příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce (§ 78a):
 - Chráněný trh je tvořen zaměstnavateli, kteří zaměstnávají více než 50 % osob se zdravotním postižením.
 - Příspěvek spočívá ve formě částečné úhrady vynaložených prostředků na mzdy nebo platy a dalších nákladů v měsíční výši 75 % prostředků skutečně vynaložených na mzdy nebo platy na zaměstnance v pracovním poměru se zdravotním postižením, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění.

⁴⁵ Srov. Přípravu OPZ+, dostupné z: <https://www.esfcr.cz/priprava-opz-plus>.

⁴⁶ Srov. Podpora sociálního podnikání, dostupné z: https://www.esfcr.cz/detail-clanku/-/asset_publisher/BBFAoaudKGfE/content/podpora-socialniho-podnika-2

- Maximální částka příspěvku činí 13.600 Kč.⁴⁷

5.2. PŘEHLED ZVÝHODNĚNÍ V MINULÝCH NÁVRZÍCH ZÁKONA O SOCIÁLNÍM PODNIKÁNÍ

Návrh zákona o sociálním podniku z roku 2019

V rámci tohoto návrhu zákona bylo počítáno se zřízením Rady pro rozvoj sociální ekonomiky jakožto poradního orgánu, jehož členové měli být jmenováni z řad představitelů sociálních podniků, podpůrných a zastřešujících organizací, akademické sféry, státní správy a soukromého sektoru. V důsledku by tak tato rada mohla představovat odborný orgán, který by motivoval sociální podniky k větší participaci v rámci sociálního podnikání s vidinou větší účasti na rozhodování o klíčových otázkách.

Dále tento návrh stanovoval následující formy (nenárokové) podpory:

- Dotace;
- Služby;
- Záruky;
- Zvýhodněné úvěry;
- Finanční příspěvky;
- Vyhrazené veřejné zakázky pro integrační sociální podniky.

Z hlediska oblastí podpory pak byla v rámci návrhu uvedena následující opatření:

- poradenství, rekvalifikace, dotované zaměstnávání a zprostředkování zaměstnávání na otevřeném trhu práce;
- vytváření nových pracovních míst;
- investiční projekty;
- úhrada provozních nákladů;
- ekonomické poradenství v oblasti financování, managementu, organizace a výroby, marketingu, lidských zdrojů a legislativy pro podnikatele;
- výzkumné a inovační projekty;
- navazování kontaktů a spolupráce se zahraničními partnery a účast na vnitrostátních i zahraničních výstavách a veletrzích;
- projekty ve strukturálně postižených regionech se soustředěnou podporou státu;
- projekty sociálního zemědělství;
- projekty rozvoje venkova;
- environmentální projekty;
- projekty ochrany kulturního dědictví.

Mezi poskytovatele podpory návrh řadil Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad práce, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo kultury, Českomoravskou záruční a rozvojovou banku a ostatní ministerstva.

Ke konkrétnějším aspektům pomoci se nicméně návrh zákona nevyjadřoval.

Návrh zákona o integračním sociálním podniku a o změně souvisejících zákonů z roku 2021

V rámci návrhu tohoto zákona bylo počítáno s podporou zaměstnanosti v integračních sociálních podnicích následovně:

⁴⁷ V souladu s nařízením vlády č. 388/2020 Sb., o maximální částce příspěvku na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce.

- Příspěvek na podporu zaměstnávání znevýhodněné osoby:
 - Příspěvek by se poskytoval na základě dohody zaměstnavatele a Úřadu práce, která by se prvotně uzavírala max. na dobu třiceti šesti (36) měsíců.
 - Příspěvek by bylo možné poskytnout na skutečně vynaložené prostředky na mzdu nebo plat na zaměstnance, který je znevýhodněnou osobou, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění.
 - Maximální výše příspěvku na jednoho zaměstnance by mohla činit maximálně dvojnásobek minimální mzdy.
- Příspěvek na řešení specifických potřeb znevýhodněné osoby:
 - Příspěvek by se poskytoval na základě dohody zaměstnavatele a Úřadu práce na úhradu nákladů vynaložených integračním sociálním podnikem v souvislosti s řešením životní situace zaměstnance, který je znevýhodněnou osobou, ovlivňující možnosti jeho setrvání v zaměstnání nebo další začlenění se na trh práce.
 - Příspěvek by bylo možné poskytnout maximálně po dobu šesti (6) měsíců i opakovaně.
 - Maximální výše příspěvku by činila na jednoho zaměstnance 75 % minimální mzdy.

5.3. ZAHRANIČNÍ ÚPRAVA

Právní úprava Slovenské republiky

Problematika činnosti, podpory a registrace sociálních podniků je upravena zejména ve zvláštním zákoně č. 112/2018 Z. z., o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.⁴⁸ Samotná podpora je pak upravena v části třetí zákona (ust. § 16 an.).

V ust. § 16 je upravena podpora podniků v *širším prostoru sociální ekonomiky*. Dělena je přitom na a) investiční pomoc, b) kompenzační pomoc a c) pomoc na podporu odbytu.

Investiční pomoc je upravena v ust. § 17, přičemž je zaměřena na podpory investice nebo přípravy projektu a poradenských služeb souvisejících s touto přípravou. Může být poskytnuta ve formě:

- a) finančního nástroje, v rámci kterého jsou poskytovány finanční prostředky návratnou formou pomoci,
- b) finančního nástroje, v rámci kterého jsou poskytovány finanční prostředky kombinací návratné formy pomoci a nenávratné formy pomoci,
- c) podmíněčného finančního příspěvku,
- d) nenávratného finančního příspěvku,
- e) dotace pro registrovaný sociální podnik,
- f) prodeje nemovitostí za nižší cenu, než je hodnota majetku, anebo nájmu nemovitosti za cenu nižší než obvyklou stanovenou znaleckým posudkem,
- g) úlev na dani z příjmů.

Kompenzační pomoc je dle ust. § 19 možné poskytnout podniku v širším prostoru sociální ekonomiky, jestliže je v důsledku dosahování pozitivního sociálního vlivu znevýhodněný oproti jiným standardním podnikatelům. Kompenzační pomoc je možné poskytnout ve formě:

- a) finančního nástroje, v rámci kterého jsou poskytovány finanční prostředky návratnou formou pomoci,
- b) finančního nástroje, v rámci kterého jsou poskytovány finanční prostředky kombinací návratné formy pomoci a nenávratné formy pomoci,
- c) nenávratného finančního příspěvku,
- d) dotace.

⁴⁸ Dostupný z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2018/112/>.

Právní úprava Polské republiky

Polská právní úprava rozlišuje čtyři (4) formy sociálního podnikání⁴⁹, a to:

- a) sociální družstva,
- b) podnikatelské neziskové organizace,
- c) ústavy profesní akvizice,
- d) neziskové společnosti.

Sociální podnikání je nad rámec výše uvedeného možné vykonávat i prostřednictvím běžných forem podnikání. V Polské republice rovněž existují akreditovaná centra podpory sociálního podnikání⁵⁰, která jsou provozována neziskovými organizacemi, orgány místní samosprávy nebo soukromými firmami. Financována jsou z veřejných rozpočtů (zejména krajských) a z prostředků Evropského sociálního fondu. Tato centra poskytují poradenství při zakládání a rozvíjení sociálních podniků a propagují sociální podnikání.⁵¹

V Polské republice rovněž existuje systém přednostních půjček pro sociální podniky za zvýhodněných podmínek a za podpory Evropského sociálního fondu.

Právní úprava Spolkové republiky Německo

Dotčená problematika byla v německé společnosti řešena postupně. V roce 2016 přijala německá vláda akční plán s názvem *Nationaler Aktionsplan Wirtschaft und Menschenrechte*⁵², ve kterém vůbec poprvé vyjádřila odpovědnost německých společností v dodavatelských řetězcích. V lednu 2021 byl následně přijat zákon o podnikové náležitě péči v dodavatelských řetězcích (*Gesetz über unternehmerischen Sorgfaltspflichten in Lieferketten*)⁵³.

Sociální podnikání má v Německu řadu překážek, z nichž nejvýznamnější je dle průzkumů nedostatek vhodných možností financování.⁵⁴ Přesto mají sociální podniky možnost dosáhnout za specifických podmínek na daňové úlevy, a to v případě, že vykonávají činnost ve veřejném zájmu. Pojem veřejně prospěšných společností/organizací je definován v daňových zákonech. V případě, že má společnost statut veřejně prospěšné společnosti, může například dosáhnout na nižší sazby DPH.⁵⁵

Právní úprava Rakouské republiky

V Rakouské republice mohou společnosti pro provozování sociálního podnikání volit ze čtyř (4) forem:

- a) socio-ekonomický podnik (SÖB),
- b) neziskový projekt zaměstnanosti (GBP),
- c) integrační podnik (IB) a
- d) nízkoprahový projekt na částečný úvazek.⁵⁶

⁴⁹ Srov. Country report POLAND. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 12 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22455&langId=en>

⁵⁰ Srov. Country report POLAND. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 13 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22455&langId=en>

⁵¹ Srov. Country report POLAND. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 72 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22455&langId=en>

⁵² Srov. National Action Plan on Business and Human Rights. Deutsches Institut für Menschenrechte [online]. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/themen/wirtschaft-und-menschenrechte/national-action-plan>

⁵³ Srov. Supply Chain Act. Business & Human Rights [online]. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://www.csr-in-deutschland.de/EN/Business-Human-Rights/Supply-Chain-Act/supply-chain-act.html>

⁵⁴ Srov. Social Entrepreneurship in Germany. *CENTURION_PLUS* [online]. 24. května 2021 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://centurionlqplus.com/social-entrepreneurship-germany/>

⁵⁵ Srov. Country report GERMANY. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 55 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20563&langId=en>

⁵⁶ Srov. Country report AUSTRIA. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 58 an. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20562&langId=en>

Výše uvedené typy sociálního podnikání nejsou právními formami v pravém smyslu slova, jedná se spíše o určité dodatky, o které může společnost zažádat a následně je uvádět spolu s názvem společnosti.⁵⁷ Společnosti nemají povinnost těmito dodatky disponovat, ovšem v případě, že o jedno z výše uvedených označení nepožádají, nedosáhnou na výhody poskytované rakouskou vládou výhradně sociálním podnikům s těmito označeními.

Stejně jako v Německé spolkové republice, i v Rakouské republice existuje právní forma společnosti *gGmbH*⁵⁸, tedy společnost s ručením omezením založená za účelem dosahování cílů veřejného zájmu. Uvedená právní forma má oproti své „běžné“ variantě jistá omezení, např. není možné vyplácet zisk společníkům. Tato forma společnosti nicméně není systematicky užívána, a to z několika důvodů.⁵⁹ Veřejně prospěšné činnosti jsou totiž pojmově omezené, protože není snadné naplnit činnost společnosti tak, aby odpovídala čistě veřejnému zájmu; většímu využívání této právní formy v praxi pak brání také povinnost vytvářet určité finanční rezervy či značná administrativní zátěž.

V Rakouské republice existuje podpora společností zaměstnávajících znevýhodněné zaměstnance, která spočívá například v daňových úlevách, dotacích na znevýhodněné zaměstnance apod. Zákon týkající se přímo sociálního podnikání v Rakouské republice nebyl přijat, nicméně problematiku sociálního podnikání upravují jiné zákony, jako např. zákon o zaměstnávání postižených lidí⁶⁰.

Právní úprava Srbské republiky

V Srbské republice mohou sociální podniky využít široké spektrum právních forem, jako jsou družstva, společnosti s ručením omezením, neziskové organizace apod. Neziskové organizace mají v Srbské republice silnou pozici z pohledu sociálního podnikání, neboť jim je např. dovoleno generovat příjem z ekonomických aktivit či jim je odpuštěno DPH až do výše ročních příjmů nepřesahující 68.000 EUR.⁶¹

Největší výhody mají v Srbské republice tzv. WISEs. Kromě dotací od státu mají tyto společnosti i přednost ve veřejných zakázkách.⁶² Kromě toho také mohou tyto společnosti získávat dotace a další benefity za spolupráci s dalšími společnostmi, které splňují určité kvóty na zaměstnávání znevýhodněných lidí.

Závěrem lze poznamenat, že v Srbské republice aktuálně neexistuje zákon, který by sociální podnikání speciálně upravoval.⁶³ Problematika je upravována napříč jinými zákony, jako je např. zákon o obchodních společnostech či zákon o družstvech.

5.4. SHRnutí MOŽNÝCH PROSTŘEDKŮ MOTIVACE

Přímá pomoc

- Investiční pomoc:
 - návratná/nenávratná finanční pomoc;
 - možnost nabývání majetku státu/územně samosprávných celků za zvýhodněných podmínek;
 - poskytování zvýhodněných úvěrů a záruk (také při zřizování sociálních podniků);

⁵⁷ Srov. Country report AUSTRIA. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 58 an. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20562&langId=en>

⁵⁸ Srov. Comparative synthesis report. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 110 an. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=cs&pubId=8274>

⁵⁹ Srov. Comparative synthesis report. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 111 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=cs&pubId=8274>

⁶⁰ Srov. Country report AUSTRIA. *SOCIAL ENTERPRISES AND THEIR ECOSYSTEMS IN EUROPE* [online]. str. 37 an. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20562&langId=en>

⁶¹ Srov. Country fiche SERBIA. *Social enterprises and their ecosystems in Europe* [online]. str. 10 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20560&langId=en>

⁶² Srov. Country fiche SERBIA. *Social enterprises and their ecosystems in Europe* [online]. str. 11 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20560&langId=en>

⁶³ Srov. Country fiche SERBIA. *Social enterprises and their ecosystems in Europe* [online]. str. 11 [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20560&langId=en>

- dotace.
- Kompenzační pomoc:
 - návratná/nenávratná finanční pomoc;
 - dotace.
- Umisťovací příspěvek
 - Příspěvek v případě úspěšného (nikoliv dočasného) umístění zaměstnance integračního sociálního podniku na volný trh práce.
- Příspěvek na zajištění psychosociální podpory zaměstnanců
 - Příspěvek ke kompenzaci povinnosti sociálního podniku zajistit psychosociální pomoc pro zaměstnance (výše příspěvku může být např. navázaná na stupeň zdravotního postižení).
- Vyrovnávací příspěvek
 - Příspěvek k zajištění konkurenceschopnosti vyrovnávající potenciální ztrátu podnikatele při zaměstnávání sociálně znevýhodněné osoby oproti jiné osobě.

Nepřímá pomoc

- Úleva na dani z příjmu registrovaného sociálního podniku;
- Snížená sazba DPH;
- Snížené odvody na sociální pojištění;
 - Snížené odvody na sociální pojištění lze považovat za kompenzaci snížení výdajů státu v rámci politiky zaměstnanosti;
- Podpora v rámci veřejných zakázek;
 - Stanovení minimálního podílu veřejných zakázek zadávaných veřejným zadavatelem ve vyhrazeném režimu (tj. pouze s účastí sociálních podniků).

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o., advokátní kancelář vyhotovila tento dokument s využitím svých odborných znalostí a zkušeností, při zohlednění platné právní úpravy, dostupné rozhodovací praxe, odborné literatury a podkladů a informací, které jí byly za účelem zpracování tohoto dokumentu poskytnuty klientem.

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o., advokátní kancelář vždy uvažuje všechny okolnosti, které orgány veřejné moci při rozhodování zohledňují nebo by zohlednit měly. Konečný a závazný výklad právních norem je však oprávněn učinit pouze příslušný orgán veřejné moci, přičemž nelze vyloučit, že jeho právní názor bude v konkrétních otázkách odlišný.

Vyslovené závěry se mohou dále měnit dle dodatečně poskytnutých podkladů, či jiných zjištěných informací.

Tento dokument má přísně důvěrnou povahu a je určen výhradně pro interní potřeby Objednatele. Ke zveřejnění jakékoli části tohoto dokumentu či k jeho užití pro jiné účely je nutný předchozí písemný souhlas Zpracovatele.

INFORMACE O INTEGRITĚ DAT A DŮVĚRNOSTI

Tato komunikace včetně veškerých příloh (jsou-li označeny v textu dokumentu), zasláná společností CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s.r.o., advokátní kancelář (tj. Zpracovatelem), nebo některou z jejích přidružených společností, subjektů nebo jejím jménem, je přísně důvěrná. Vzhledem k povaze podnikání Zpracovatele může tato komunikace podléhat advokátnímu tajemství ve smyslu ust. § 21 a násl. zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, případně může být předmětem obchodního tajemství ve smyslu ust. § 504 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, či může být jinak chráněná.

Pokud tuto komunikaci obdržíte omylem, informujte nás o tom a poté ji neprodleně smažte ze svého systému. Obsah této komunikace, jakož i případných příloh, je určen výlučně jejímu adresátovi, a nesmí být nijak kopírován, předáván, zpřístupňován, sdílen, či jakýmkoliv jiným způsobem šířen do sféry jiných než oprávněných subjektů.

Tento dokument byl opatřen elektronickou pečeti⁶⁴ Zpracovatele:

Digitálně podepsal AKCCS

Datum: 2022.09.20 13:29:08 +02'00'

Zpracovatel touto pečeti potvrzuje správnost původu a integrity informací obsažených v tomto dokumentu.^{65,66}

Digitální znění tohoto dokumentu je možné stáhnout zde:

<https://arc.akccs.cz/index.php/s/2pfeWSizf5kLiEt>

Password: ZPkmFWE9

⁶⁴ Nařízení eIDAS (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce a o zrušení směrnice 1999/93/ES):

Článek 36 - Požadavky na zaručené elektronické pečeti

Zaručená elektronická pečeť musí splňovat tyto požadavky:

- je jednoznačně spojena s pečetící osobou;
- umožňuje identifikaci pečetící osoby;
- je vytvořena pomocí dat pro vytváření elektronických pečeti, která může pečetící osoba s vysokou úrovní důvěry použít k vytváření elektronické pečeti pod svou kontrolou; a
- je k datům, ke kterým se vztahuje, připojena takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoliv následnou změnu dat.

Článek 35 - Právní účinky elektronických pečeti

- Elektronické pečeti nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítána jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikované elektronické pečeti.
- U kvalifikované elektronické pečeti platí domněnka integrity dat a správnosti původu těch dat, s nimiž je kvalifikovaná elektronická pečeť spojena.
- Kvalifikovaná elektronická pečeť založená na kvalifikovaném certifikátu vydaném v jednom členském státě se uznává jako kvalifikovaná elektronická pečeť ve všech ostatních členských státech.

Článek 46 - Právní účinky elektronických dokumentů

Elektronickému dokumentu nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu.

⁶⁵ Informace o aktualizaci certifikátu v Adobe

V případě, že se Vám zobrazuje upozornění, že podpis je neplatný, ověřte, že používáte aktuální seznam důvěryhodných kořenových certifikátů ze serveru Adobe EUTL. Více informací [\[zde\]](#).

⁶⁶ Informace o zneplatnění elektronické pečeti po vytištění nebo modifikaci dokumentu:

Zpracovatel upozorňuje, že v důsledku případného narušení bezpečnosti může dojít ke změně obsahu komunikace – po vytištění dokumentu tak nelze zaručit její přesnost a úplnost. Z tohoto důvodu Zpracovatel doporučuje užití původní (tj. elektronické) formy odeslané komunikace. Zpracovatel nepřijímá žádnou odpovědnost za změny provedené po odeslání komunikace, ani za případná jiná rizika či škody, které mohou vzniknout v důsledku přenosu obsahu komunikace.

CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s. r. o., advokátní kancelář

ADRESA

Hvězdova 1716/2b, Praha 4, Nusle, 140 00

E-MAIL

AK@AKCCS.CZ

TELEFON

+420 224 827 884

WEB

AKCCS.CZ

**CÍSAŘ
ČEŠKA
SMUTNÝ**